

Streszczenie „Raportu z realizacji Programu ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego za lata 2015–2016”.

Obowiązek sporządzania raportów z realizacji programów ochrony środowiska wynika z zapisów art. 18 ustawy Prawo ochrony środowiska, która jednocześnie obliguje do tego odpowiednio zarządy województw, powiatów i gmin.

„Raport z realizacji Programu ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego za lata 2015–2016” zwany dalej Raportem, jest **ósmym** tego typu dokumentem, przedstawiającym stan zaawansowania prac środowiskowych na Mazowszu i trzecim odnoszącym się do obowiązującej, zaktualizowanej polityki ekologicznej województwa, jaką jest „Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011–2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r.”, zwany dalej Programem lub POŚ WM. Raport jest kontynuacją „Raportu z realizacji Programu ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego za lata 2013–2014”. W celu zachowania ciągłości raportowania i możliwości porównania wyników badań utrzymano taki sam układ dokumentów.

Ideą raportu jest:

- próba oceny stopnia i efektów realizacji zadań, zapisanych w POŚ WM,
- pokazanie postępów jakie udało się osiągnąć w zakresie wykonania przedsięwzięć wpisanych w wyżej wymienionym Programie, mających na celu poprawę stanu środowiska naturalnego,
- analiza ujętych w POŚ WM działań oraz ich rezultatów wraz z poniesionymi nakładami finansowymi.

Metodyka opracowania raportu składa się z oceny opisowej, wskaźnikowej, analizy kosztów oraz podsumowania.

Realizację przedsięwzięć w raporcie zaprezentowano z podziałem na obszary priorytetowe, cele średniookresowe, kierunki działań i działania.

W dokumencie opisano działania realizowane lub współfinansowane przez jednostki Samorządu Województwa Mazowieckiego (Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie, Mazowiecki Zespół Parków Krajobrazowych, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie, Mazowiecki Zarząd Dróg

Wojewódzkich, Koleje Mazowieckie – KM, Biuro Geodety Województwa Mazowieckiego, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie, Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego, Mazowiecka Agencja Energetyczna, jednostki oświatowe, kultury i medyczne), jednostki rządowe i organizacje pozarządowe. Zadania realizowane lub współfinansowane przez pozostałe jednostki: samorzady terytorialne, Bank Ochrony Środowiska, fundusze ekologiczne, przedsiębiorstwa i in. są uwzględnione głównie w kosztach i poziomie realizacji działań. Dane ze wszystkich wymienionych jednostek pozyskano w wyniku przeprowadzonej ankietyzacji. Ponadto umieszczono informacje o przygotowywanym raporcie na stronie internetowej Samorządu Województwa Mazowieckiego. Wartości wskaźników środowiskowych określono przy wykorzystaniu danych z Głównego Urzędu Statystycznego, Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Urzędu Regulacji Energetyki oraz stron internetowych (www.zielonalekcja.pl, www.ekoedu.uw.edu.pl oraz www.wrotamazowska.pl).

W Programie zidentyfikowanych zostało 6 obszarów priorytetowych dla Mazowsza:

- 1) **Poprawa jakości środowiska** (dotyczy realizacji działań środowiskowych z zakresu: poprawy jakości powietrza, w tym dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego dla ozonu do 2020 r.; poprawy jakości wód; racjonalnej gospodarki odpadami; ochrony powierzchni ziemi; ochrony przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym),
- 2) **Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych** (dotyczy realizacji działań z zakresu: racjonalnej gospodarki zasobami wodnymi; zrównoważonego wykorzystania energii; racjonalnej gospodarki zasobami geologicznymi),
- 3) **Ochrona przyrody** (dotyczy realizacji działań środowiskowych z zakresu: ochrony walorów przyrodniczych; zwiększenie lesistości; ochrony lasów, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności biologicznej),
- 4) **Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego** (dotyczy realizacji działań z zakresu: transportu substancji niebezpiecznych; przeciwdziałania poważnym awariom; ochrony przed powodzią i suszą; ochrony przed osuwiskami; ochrony przeciwpożarowej),
- 5) **Edukacja ekologiczna społeczeństwa** (dotyczy realizacji działań z zakresu: wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców Mazowsza; udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska),
- 6) **Zagadnienia systemowe** (dotyczy realizacji działań z zakresu: upowszechniania znaczenia zarządzania środowiskowego; zwiększania roli placówek naukowo-

badawczych Mazowsza we wdrażaniu ekoinnowacji; zapobiegania i naprawy szkód w środowisku),

W ramach ww. obszarów wyznaczono cele, kierunki interwencji i działania.

Ocena realizacji POŚ WM w latach 2015–2016

Realizacja zadań zawartych w Programie przyczyniła się do poprawy jakości środowiska. Jednak, żeby zauważyć znaczące zmiany potrzeba długofalowych działań strategicznych, a przede wszystkim zmiany postawy konsumpcyjnego stylu życia mieszkańców.

Analizie poddano 206 działań wyznaczone w ramach 57 kierunków działań, 21 celów średniookresowych i 6 obszarów priorytetowych „Programu Ochrony Województwa Mazowieckiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r.”.

Nakłady poniesione na realizację POŚ WM w latach 2015–2016 wyniosły ponad 10 mld zł, natomiast w latach 2011–2014 koszt realizacji Programu wyniósł prawie 20 mld zł. Łączne nakłady poniesione na realizację POŚ WM w latach 2011–2016 wyniosły około 30 mld zł, czyli o 36% więcej niż przewidywano.

Wnioski

Na podstawie przeprowadzonej analizy realizacji działań przewidzianych w „Programie Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011–2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r.” oraz osiągniętego efektu ekologicznego wg wskaźników stwierdza się konieczność dalszego inwestowania w działania z zakresu ochrony środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony powietrza ze względu na brak znaczącej poprawy jakości tego komponentu. Środki należy kierować na podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców, tak aby z rozmysłem podejmowali proponowane działania zapobiegające tzw. „niskiej emisji”. Dodatkowo w związku z zachodzącymi zmianami w klimacie oraz intensyfikacją ekstremalnych zjawisk pogodowych należy wdrażać działania adaptacyjne. W dalszym ciągu niezbędny jest stały monitoring jakości środowiska. Duże znaczenie w tym zakresie mają działania wymienione poniżej (większość z nich to kontynuacja z poprzedniego Raportu ze względu na konieczność wdrażania rozwiązań długookresowych i aktualności zidentyfikowanych potrzeb):

- zapewnienie, że planowanie przestrzenne będzie pełniło rolę instrumentu ochrony środowiska,
- kontynuacja działań dla powstrzymania wzrastającej presji środków transportu na stan środowiska, w szczególności na stan powietrza, a także działań

zmierzających do zmniejszenia emisji pochodzącej z ogrzewania gospodarstw indywidualnych. Szczególnie dotyczy to terenów zurbanizowanych, na których najczęściej przekraczane są dopuszczalne normy jakości powietrza,

- kontynuacja działań na rzecz poprawy efektywności wykorzystania energii i jej pozyskiwania ze źródeł odnawialnych. Działania te należy uznać za szczególnie ważne, gdyż są niezbędne dla uzyskania dalszego obniżenia emisji gazów cieplarnianych na Mazowszu i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych.
- edukacja społeczeństwa w zakresie zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów w gospodarstwach domowych,
- kontynuacja działań zmierzających do poprawy stanu wód powierzchniowych i podziemnych zarówno pod względem jakościowym jak i ilościowym.
- zintensyfikowanie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa ekologicznego, a szczególnie zagrożenia powodziowego, które stanowi bardzo poważny problem na Mazowszu,
- zwiększenie intensywności zalesień i zadrzewień, a także zwiększenie powierzchni zieleni na terenach zurbanizowanych. Obszary te wpływają na poprawę jakości powietrza, a w przypadku lasów i zadrzewień poprawiają retencję wodną,
- prowadzenie działań zmierzających do udrożnienia, kształtowania i odtwarzania korytarzy ekologicznych (leśnych, rzecznych i innych) umożliwiających przemieszczanie się zwierząt, a także funkcjonowanie populacji,
- zahamowanie strat różnorodności biologicznej na wszystkich poziomach jej organizacji,
- rozszerzenie działań edukacyjnych w celu podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców,
- utworzenie programów i finansowanie badań w zakresie: energetyki, budownictwa, geologii, transportu, rolnictwa i gospodarki leśnej, gospodarki wodnej w celu rozwoju nowych technologii sprzyjających ochronie środowiska,
- dostosowanie sektorów wrażliwych (gospodarka wodna, różnorodność biologiczna i obszary prawnie chronione, leśnictwo, energetyka, rolnictwo, transport, gospodarka przestrzenna i obszary zurbanizowane, budownictwo) na zmiany klimatu poprzez realizację działań zawartych w Strategicznym planie adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030;
- rozwój systemów zarządzania zagrożeniami,
- transformacja gospodarki w kierunku gospodarki obiegu zamkniętego,

Zrealizowane zadania przyczyniły się do szeregu korzystnych z punktu widzenia ochrony środowiska zmian, m.in.:

- zmniejszenia emisji zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych;
- zmniejszenia emisji zanieczyszczeń gazowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych (dwutlenku siarki, tlenków azotu, tlenku węgla),
- Zwiększenia masy zanieczyszczeń pyłowych i gazowych zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji,
- zwiększenia wielkości zasobów wód podziemnych,
- zmniejszenia zużycia wody na potrzeby gospodarki narodowej w przeliczeniu na jednego mieszkańca na rok,
- zmniejszenia ilości ścieków przemysłowych i komunalnych odprowadzanych do wód lub ziemi,
- zwiększenia liczby mieszkańców obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków;
- Wzrostu wskaźnika proporcji pomiędzy długością sieci kanalizacyjnej i wodociągowej,
- wzrostu wskaźnika skanalizowania województwa,
- zwiększenia powierzchni obszarów prawnie chronionych,
- zwiększenia masy zebranych odpadów komunalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie mazowieckim,
- objęcia 100% mieszkańców zorganizowanym systemem zbierania/odbierania odpadów komunalnych,
- zmniejszenia powierzchni gruntów zdewastowanych wymagających rekultywacji,
- stałego rozwoju odnawialnych źródeł energii,
- utrzymanie się na stałym poziomie lesistości województwa,
- zmniejszenia liczby zdarzeń mających znamiona poważnej awarii,
- zmniejszenia długości wałów przeciwpowodziowych wymagających odbudowy lub modernizacji.

W niniejszym raporcie wskazano też kilka aspektów, w ramach których nie zanotowano pozytywnych zmian. Dlatego w kolejnych latach na te elementy należy zwrócić szczególną uwagę. Oto wybrane wskaźniki w ramach których nie zanotowano pozytywnych zmian:

- zwiększenia emisji dwutlenku węgla do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych,
- utrzymywania na stałym poziomie powierzchni użytków rolnych wymagających wapnowania oraz liczby ekologicznych gospodarstw rolnych,
- zwiększenia powierzchni gruntów zdegradowanych wymagających rekultywacji.

Biorąc pod uwagę informacje zawarte w Raporcie należy pozytywnie ocenić realizację „Programu Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011–2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r.” Przeważają pozytywne aspekty podejmowanych działań – znajduje to odzwierciedlenie zarówno we wskaźnikach charakteryzujących całe województwo, jak również w danych przekazanych przez gminy, powiaty, zarządców infrastruktury zakłady przemysłowe, podmioty i instytucje działające w zakresie ochrony środowiska.

W przypadku pytań dotyczących „Raportu z realizacji Programu ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego za lata 2015–2016” można kontaktować się z Wydziałem Polityki Ekologicznej i Ochrony Przyrody w Departamencie Polityki Ekologicznej, Geologii i Łowiectwa, tel. (22) 59 79 059.